

EUROPOS CENTRINIS BANKAS

BANKŲ PRIEŽIŪRA

Rekomendacinis dokumentas bankams apie neveiksnius paskolas *Santrauka*

2016 m. rugsėjis

- Čia pateikiama rekomendacinio dokumento bankams apie neveiksnius paskolas santrauka. Ji parengta kaip pagalbinė priemonė, skirta dėl minėto rekomendacinio dokumento ECB pradėtoms viešoms konsultacijoms palengvinti.
- Konsultacijų dalyviai pastabas turi teikti ne dėl šios santraukos, o dėl rekomendacinio dokumento.
- Kilus klausimų, turi būti vadovaujamas rekomendaciniu dokumentu.

1. Įvadas
 2. NP strategija
 3. NP valdymas ir operacijos
 4. Skolos restruktūrizavimas
 5. NP pripažinimas
 6. NP vertės sumažėjimo skaičiavimas ir nurašymas
 7. Įkeičiamo nekilnojamojo turto vertinimas
- Priedai

Kontekstas

Tikslingas ir tvarus neveiksnių paskolų (toliau – NP) mažinimas bankų balansuose ekonomikai naudingas tiek mikroprudenciniu, tiek makroprudenciniu požiūriu.

Rekomendacinis dokumentas – tai intensyvaus priežiūros grupių darbo neveiksnių paskolų klausimais rezultatas.

Jame aprašyta geriausia praktika ir išdėstyti bankų priežiūrą vykdančių institucijų lūkesčiai.

Rekomendacinio dokumento taikymas

Rekomendacinis dokumentas skirtas visoms ECB Bankų priežiūros tiesiogiai prižiūrimoms svarbioms įstaigoms ir jų patronuojamosioms įmonėms – nacionalinėms ir tarptautinėms. Vadovaujasi proporcingumo ir reikšmingumo principais, t. y. kai kurios 2 skyriaus apie NP strategiją ir 3 skyriaus apie NP valdymą ir operacijas nuostatos gali būti aktualesnės tiems bankams, kurie turi daugiau NP.

Rekomendacinis dokumentas nėra privalomas, tačiau, priežiūros institucijai paprašius, bankas turi paaiškinti ir pagrįsti nukrypimus nuo jo. Kai tas pats klausimas reglamentuojamas privalomą galią turinčiomis įstatymų ar kitų teisės aktų nuostatomis arba apskaitos taisyklėmis, privaloma jų laikytis; rekomendacinis dokumentas yra priežiūros įrankis, pagal kurį nuostatų ir taisyklių nesilaikymo atveju gali būti inicijuojamos priežiūrinės priemonės. Kai tik įmanoma, bankai turi stengtis laiku suderinti teisės aktų ir apskaitos standartų nustatytas apibrėžtis.

Rekomendacinio dokumento apimtis

Rekomendaciniame dokumente kalbama apie visas neveiksnius pozicijas pagal Europos bankininkystės institucijos (EBI) apibrėžtį, taip pat apie už skolas perimtą turtą ir šiek tiek apie veiksnias pozicijas, kurioms kyla didesnė rizika tapti neveiksniomis. Sąvokos „neveiksnių paskolos“ (NP) ir „neveiksnių pozicijos“ rekomendaciniame dokumente vartojamos sinonimiškai.

Rengdami ir įgyvendinami tinkamą NP strategiją, bankai turėtų:

NP strategijos prielaidos ir įsivertinimas

- įvertinti ir vėliau reguliariai vertinti veiklos aplinką, įskaitant:
 - vidaus gebėjimus,
 - išorines sąlygas (makroekonominės, rinkos, investuotojų, skolų grąžinimo paslaugų, teisinės, mokestinės ir t. t.),
 - poveikį kapitalui, analizes ir projekcijas;

NP strategijos parengimas ir įgyvendinimas

- apsvarstyti / išnagrinėti visus galimus strateginius variantus ir jų derinius, įskaitant:
 - laukimo / skolos restruktūrizavimo strategiją,
 - aktyvų portfelio mažinimą parduodant jo dalis,
 - įkaito įtraukimą į balansą,
 - teisinius procesus, įskaitant neteisminius;
- išsikelti tikslus kiekvienam portfeliui (taip pat ir už skolas perimto turto portfeliui, jei tinka) – nusistatyti:
 - koks NP lygis būtų priimtinas ilguoju laikotarpiu,
 - NP mažinimo bendraja / grynąja išraiška ir NP srautų vidutinio laikotarpio (3 m.) kiekybinius tikslus,
 - NP mažinimo bendraja / grynąja išraiška ir NP srautų trumpalaikius (1 m.) kiekybinius tikslus;
- parengti veiklos / įgyvendinimo planą, kuriame būtų numatytos investicijos (pvz., į IT ir ataskaitų rengimą), darbuotojai, organizaciniai aspektai ir t. t.;
- NP strategijos / tikslų ir veiklos plano santrauką kasmet pateikti ECB Bankų priežiūrai.

Kad įtvirtintų tinkamą NP strategiją, bankai turėtų:

NP strategijos įtvirtinimas

- reguliariai peržiūrėti NP strategiją ir prielaidas;
- įdiegti NP tikslų ir darbo rezultatų ataskaitų sistemą;
- suderinti su darbo rezultatų valdymu / paskatomis;
- integruoti ją į verslo planą / projekcijas ir rizikos valdymo sistemą.

Kad NP būtų tvarkomos veiksmingai ir tvariai:

Vadovavimas ir
sprendimų priėmimas

Valdymo organai turėtų:

- kasmet tvirtinti NP strategiją ir veiklos planą;
- stebėti, kaip NP strategija įgyvendinama;
- nustatyti valdymo tikslus ir paskatas už NP mažinimo rezultatus;
- apibrėžti tinkamą sprendimų dėl NP tvirtinimo tvarką;
- užtikrinti pakankamą NP valdymo procesų vidaus kontrolę ir tvirtinti su tuo susijusią politiką;
- turėti pakankamai NP valdymo patirties.

NP veiklos modelis

Bankai turėtų:

- įkurti NP mažinimui skirtus atskirus NP skyrius (toliau – NPS); tai padėtų išvengti galimų su paskolų suteikimu susijusių interesų konfliktų ir užtikrintų, kad dirbtų pakankamai NP specialistų;
- skirtingus NPS kurti skirtingiems NP ciklo etapams;
- nustatyti aiškius momentus, nuo kada vienas NPS perduoda „estafetę“ kitam:
 - trumpas įsiskolinimas,
 - ilgas įsiskolinimas / pertvarkymas / skolos restruktūrizavimas,
 - likvidavimas / skolos išieškojimas / teismo procesas / turto perėmimas,
 - už skolas perimto turto (arba kito su NP susijusio turto) valdymas.

NP veiklos modelis

Bankai turėtų (tęsinys):

- pagal tinkamus kriterijus skolininkus skirstyti į grupes pagal skolininko savybes ir taikytiną tvarką;
- užtikrinti, kad darbuotojai, įskaitant vadovybę, darbui su NP būtų skiriami proporcingai (sistemiškai suformuoti NP specialistų komandą);
- užtikrinti, kad NPS ir su tuo susijusias kontrolės funkcijas vykdančios skyriai turėtų pakankamą infrastruktūrą (pvz., IT sistema ir įrankiai, prieiga prie išorės registų, skolos restruktūrizavimo priemonės).

Bankai turėtų:

Kontrolės sistema

- skirti aiškias funkcijas visiems trims kontrolės lygmenims;
- nustatyti su NP mažinimu susijusią politiką šiais klausimais: 1) įsiskolinimų / NP valdymo; 2) skolos restruktūrizavimo; 3) skolos išieškojimo / likvidavimo / priverstinio išieškojimo; 4) skolos iškeitimo į turtą / turto perėmimo; 5) įsiskolinimo keliems bankams; 6) įkaito; 7) atidėjinių sudarymo;

NP stebėseną

- parengti pagrindinių veiklos rezultatų rodiklių (PVRR) aprašą, pagal kurį būtų galima įvertinti pažangą NP mažinimo srityje;
- PVRR skirstyti į keletą stambių kategorijų:
 - bendri NP parametrai,
 - klientų įtraukimas ir pinigų surinkimas,
 - skolos restruktūrizavimas (pvz., pakartotinio įsipareigojimų neįvykdymo rodikliai),
 - likvidavimas,
 - kita (su NP susiję pelno ir nuostolio straipsniai, perimtas turtas, užsakomosios paslaugos ir t. t.);

Išankstinio įspėjimo sistema

- įdiegti tinkamą išankstinio įspėjimo sistemą, pagal kurią rodikliai būtų stebimi sandorio / skolininko lygmeniu – apsvarstyti priede pateiktus rodiklių pavyzdžius;
- įdiegti automatizuotus darbo srautus (įskaitant įspėjamuosius signalus ir veiksmų patikrinimus), kad būtų užtikrintas procesų veiksmingumas ir efektyvumas;
- apibrėžti, kokie veiksmai tinkami, ir apriboti vadovybės veiksmų laisvę; reguliariai rengti ataskaitas apie įspėjamuosius signalus ir veiksmus, kurių buvo imtasi.

Restruktūrizavimo priemonės ir jų perspektyvumas

Šiame skyriuje kalbama apie restruktūrizavimo priemonių perspektyvumą ir sprendimų restruktūrizuoti skolą priėmimo procesus, o ne apie jų klasifikavimą.

Reikėtų atskirti trumpalaikes ir ilgalaikes restruktūrizavimo priemones:

- perspektyvių ilgalaikių restruktūrizavimo priemonių savybės:
 - įvertinus skolininko finansines galimybes nustatoma, kad skolininkas galės įvykdyti restruktūrizavimo priemonę,
 - priemonė taikoma visam įsiskolinimui arba bent jau didžiajai jo daliai,
 - anksčiau ilgalaikių restruktūrizavimo priemonių taikyta nebuvo;
- trumpalaikės restruktūrizavimo priemonės taikomos tada, kai iškilę sunkumai yra trumpalaikiai (iki 2 metų), ir turėtų būti taikomos / laikomos perspektyviomis tik pagal griežtas sąlygas. Trumpalaikių priemonių pavyzdžiai: mokamos tik palūkanos arba sumažintos įmokos, įmokų atidėjimas arba įmokų moratoriumas, įsiskolinimo / palūkanų kapitalizavimas.

Patikimi restruktūrizavimo procesai ir skolininko finansinių galimybių vertinimas

Visada reikia įvertinti skolininko finansines galimybes.

Bankai turėtų:

- kai įmanoma, taikyti standartizuotas restruktūrizavimo priemones ir rengti sprendimų medžius;
- prieš priimdami sprendimą, palyginti su kitais NP mažinimo variantais (pvz., teisinėmis priemonėmis);
- nustatyti restruktūrizavimo priemonės įgyvendinimo etapinius tikslus ir vykdyti kiekvienos priemonės įgyvendinimo stebėseną;
- be kita ko, atskleisti informaciją apie restruktūrizuotų pozicijų kredito kokybę (įskaitant klasifikavimą, atidėjinius, įkaitą ir garantijas), restruktūrizavimo priemonės kokybę (pvz., pakartotinio įsipareigojimų neįvykdymo rodiklius), poveikį grynajai dabartinei vertei;
- teikti priežiūrinės ataskaitas apie pozicijas pagal restruktūrizavimo priemonės tipą.

Informacijos atskleidimas

Kad būtų užtikrintas nuoseklumas, bankai turėtų:

Neveiksnių pozicijų apibrėžtis ir sąsaja su restruktūrizavimu

- taikyti teisės aktuose nustatytą neveiksnių pozicijų apibrėžtį ir su tuo susijusius EBI leidinius;
- parengti banko vidaus politiką, apibrėžiančią:
 - vėlavimą; taip pat pateikti vėlavimo apskaičiavimą ir reikšminga laikomą sumą,
 - „įsipareigojimų neįvykdymo tikimybę“; taip pat pateikti priskyrimo šiai kategorijai kriterijų sąrašą,
 - restruktūrizuotų pozicijų identifikavimą, klasifikavimą ir „atsigavimo“ kriterijus;
- parengti šių sąvokų išaiškinimus, kad jos visų tos grupės bankų būtų vienodai suprantamos: susijusių klientų grupės, skolininko pozicijų „užkrečiamasis poveikis“, visos pozicijos pripažinimas neveiksnia;

Sąsajos tarp teisės aktų ir apskaitos standartų apibrėžčių

- kai įmanoma, suderinti teisės aktuose ir apskaitos standartuose nustatytas apibrėžtis;

Informacijos atskleidimas

- rengdami viešas ataskaitas, taikyti EBI techniniuose įgyvendinimo standartuose (TĮS) dėl priežiūrinės atskaitomybės reikalavimų pateiktas neveiksnių pozicijų ir restruktūrizavimo apibrėžtis, kurioms pritaria ir Europos vertybinių popierių ir rinkų institucija (ESMA);
- suderinti pozicijų klasifikavimo skirtumus, atsirandančius taikant apskaitos standartus ir teisės aktus (konceptinius ir kiekybinius);
- be informacijos, kurią būtina atskleisti pagal 7-ąjį TFAS, atskleisti ir prielaidas, kuriomis remiantis pozicijos priskiriamos prie nuvertėjusio finansinio turto kategorijos (įskaitant reikšmingomis laikomas sumas arba vėlavimo apskaičiavimo metodus).

Kad būtų taikoma geriausia NP vertės sumažėjimo pripažinimo praktika, bankai turėtų:

Individualus atidėjinių vertinimas

- nustatyti kriterijus, kokioms pozicijoms būtinas individualus atidėjinių vertinimas;
- būsimus pinigų srautus ir įkaitą vertinti vadovaudamiesi konservatyviomis nuostatomis;
- atsižvelgti į NP priskyrimo prie nebeviltiškų arba beviltiškų paskolų kriterijų sąrašą;
- apsvarstyti apribojimus ir paprastus veiksmų, kurių gali būti imamasi nebeviltiškų paskolų atveju, pavyzdžius;

Kolektyvinis atidėjinių vertinimas

- vadovautis kriterijais, pagal kuriuos pozicijos kolektyvinio vertinimo tikslais sutraukiamos į grupes;
- vengti per didelio subjektyvumo ir laisvės apskaičiuojant atidėjinius, todėl nustatyti kolektyvinių atidėjinių sudarymo metodus ir parametrus, paremtus tinkamomis duomenų serijomis;
- reguliariai peržiūrėti metodus ir parametrus;

Kiti atidėjinių ir nurašymo aspektai

- vertindami atidėjinius finansinių garantijų sutarčių ir paskolų įsipareigojimų vertės sumažėjimui, taikyti pažangius metodus;
- apsvarstyti dėl vertės sumažėjimo patirtų nuostolių pripažinimo ir vertės sumažėjimo atkūrimo kriterijus;
- nustatyta vidaus politika skatinti laiku sudaryti atidėjinius ir laiku nurašyti skolas;

Dokumentai, ataskaitos ir informacijos atskleidimas

- turėti pakankamai dokumentų, pagrindžiančių atidėjinių sudarymo metodiką ir parametrus;
- priežiūrinėse ataskaitose teikti informaciją apie kolektyvinius atidėjinius, pvz., nuostolių dėl įsipareigojimų neįvykdymo lygį ir prielaidas, „atsigavimo“ rodiklius; taip pat įtraukti gautas / negautas už NP susikaupusias palūkanas ir su tuo susijusius atidėjinius;
- pateikti kiekybinę ir kokybinę informaciją (pvz., individualus / kolektyvinis vertės sumažinimas ir įkaičiai pagal portfelį, vertės sumažėjimo apskaičiavimo metodika ir diskrecija priimančią valdymo sprendimus).

Kad būtų užtikrintas visapusiškas įkeičiamo nekilnojamojo turto vertinimas, bankai turėtų:

Valdymas, procedūros ir kontrolė

- užtikrinti griežtą nepriklausomą kontrolę: vertintojų skyrimo, kitų vertinimų peržiūros, vertinimų grįžtamojo patikrinimo;
- įdiegti (mažų pozicijų) individualaus vertinimo ir indeksavimo kriterijus,
- naudotis keletu tinkamos kvalifikacijos (vidaus ir išorės) nepriklausomų vertintojų paslaugomis;

Vertinimo dažnumas ir metodika

- bent kartą per metus iš naujo vertinti visus NP įkaitus ir nustatyti aiškius kriterijus, kada pakartotinius vertinimus reikia atlikti dažniau;
- vertinimus grįsti rinkos verte, o ne diskontuota turto atkuriamąja verte;
- kai nustatoma, kad NP beviltiška, tinkamai įvertinti likvidavimo kaštus ir taikyti tinkamas tikrosios rinkos kainos diskonto normas atsižvelgdami į esamas pardavimo sąlygas; taip pat įvertinti laiką iki pardavimo ir galimas turto išlaikymo sąnaudas;
- duomenų bazėje nuolat sekti visą informaciją apie įkaitus ir sandorius;

Perimto turto vertinimas

- vykdyti aktyvią perimto turto pardavimo politiką ir tam taikyti 5-ąjį TFAS;
- perimtą arba gautą turtą paprastai vertinti mažesniąja iš šių verčių: 1) finansinio turto vertė, prilyginant šį turtą įkaitui, arba 2) perimto turto tikroji vertė, atėmus pardavimo kaštus;
- jei neįmanoma parduoti perimto turto, atitinkamai diskontuoti likvidumo pozicijas;

Informacijos atskleidimas

- NP įkaitą ir perimtą turtą ataskaitose rodyti atskirai: vertė, grynoji dabartinė vertė ir atidėjiniai pagal turto tipą ir pagal laiką nuo NP atsiradimo.

- 1 priedas. Sąvokų paaiškinimai
- 2 priedas. NP segmentavimo mažmeninėje rinkoje kriterijų pavyzdys
- 3 priedas. NP stebėsenos parametrai
- 4 priedas. Išankstinio įspėjimo rodiklių pavyzdžiai
- 5 priedas. Bendra su NP susijusi politika
- 6 priedas. Skolininkų – fizinių ir juridinių asmenų – finansinių galimybių vertinimas
- 7 priedas. Priežiūrinių ataskaitų ir jose pateiktinos su NP susijusios informacijos santrauka